Массе а мехкий пролетареш, вlашаrlхкета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера денз ◆ ШОАТТА, 14 АВГУСТ, 1982 ШУ. ◆ № 97 (6661). ◆ Мах 3 кеп.

ХАЛОНАШТА ДУХЬАЛЪЭТТАР

Геттара чоалханерча хаоттама хьалашка чуэцаш да укх шера ялат «Назрановский» совхоза къахьегамхоша. Деррига 2730 гектара тIа да из. Каст-каста IотIадолхача доrIаша юхатетт хьувкъам чуэцара темпаш. Бакъда, совхоза дерригa цхьан ялат чуэцара транспортни комплексе вIашаrIтохар бахьан долаш, хаоттамо новкъарло йой а, дика лоаркIабу механизатораш хьувкъам чуэцара балхах. Комплекса чуйоаrIа комбайнаш, жаткаш, ялат кхай тIара хьатта дIакхухьа машинаш, технически гIулакх дара звено, социалистически яхьа итогаш яра группа, кхыйола звенош. ХIаьта еррига комплекса совхоза директора Бекова кулгалду. Комплекса чуйоаrIаш мел йола звеноша дизза кхоачашду шоашта хьалхашка латта декхараш.

Масала, комбайн сха моттиг нийсъелча из кхай тIа цу сахьате тоае кийча ба механик Плиев Мухьмад, электросварщикаш Цуктольгов Мувса, Султыгов Осман. Совхоза мастерске заведующе Албогачиев Якъуба цахаддаш кхай тIа нхоачам лоаттабу эшача запчастешца. Цудухьа кIи-марка балхаш дIададаьча дийнахьа денз технически гIулакх дара йолча звенока чубоаrIача болхлоша цхьаккха моттиг нийсъялийтац комбайн еха латташ дукха ха йоакхиташ.

Шерра яьржай комбайнераштa юкъера социалистически яхь. Норма 16 тонн йолаш хIара дийнахьа 20—25 тонн ялат оардаш хьабоаrIа балха йоакха опыт йола механизатораш Тебоев Бахьаудин, Алхадов Дауд, Торшхоев Товсолт, Оздоев Уматгири. Социалистически яхье хьалха ва комбайнер Тебоев Бахьаудин. Цунна тешал деш я цун комбайна тIа атIа карара кара тела ЦIе вымпел.

Шоай боккхаrIа болча новкъостаьшта тIехьа ца бусаш къахьегаш хьабоаrIа къона механизатораш Килоев Ломiаьлен Царовн Iийсан. Укх шера шоай вахаре духхьашха мара бе схьалц цар комбайна штурвалаш. ХIаьта а шоаех бIубилийтаб цар.

Толамаш даха комбайнераштa доккха новкъостал ду кхай тIара хьатта ялат дIакхухьаш болча водителаша в лерттIи шоай болх дIабахьарца. Шоай декхар дизза кхоачашдечарех ба водителаш Хаутиев Зяудин, Котиев Мухьмад, Колоев Гирихан, Аушев Люп. Газдиев Iалихан. Гандалоев Мурад, Пугоев Iийса, дукха кхыбараш.

— Ялат машина тIа доттачеи Iодоаккхачеи хана чIоаrIа терко ю оаха хIара минутах бизза пайда эцара. — йоах водителa Хаутиев Зяудина. — Массане а хIара дийнахьа тIехкхоачашъю шоай заданени Машинах пайда эцара коэффицент 0,708 хилла дIакхоачаю оаха, план 0,680 йолаш. Иштта, хьаькъалца хорж оаха машинаш лелаяра маршрут а. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийт из.

Цхьаькха а цхьа хIама да хаоттама хьалаш бо доллашехьа а совхоза ялат чуэцара кампани толаме дIаяьхьа механизаторашта новкъостал деш. Из да унхаза техникаца хьаькъалца маневраш яр.

Кхо отделени я совхоза: Барсукински, Плиевски, Альтиевски. Цу еррига отделенешка да ялат. Цудухьа нагахьа санна цхьан отделене йоачан латташ хилча цигачара комбайнаш бийсана кхыча доrIа ца делхача отделене дIайохийт. Масала, 5 августе чIоаrIа доrIа дийлхар Плиевски отделене. Комбайнаш болх ца беш совца езаш хилар. Бакъда, ялат чуэца йиш йолаш дар Альтиевски отделене нхаигна.

— Хала дар тхона тха новкъостий дагтар къахьегаш боахнача хана хIама ца деш Iохайша даrIа. — йоах Плиевски отделенерча механизатора Торшхоев Товсолта. — Дерриrа ялат тха совхоза ма дий. Цудухьа, нхы хи ца йоаеш, бийсана тхоай комбайнаш Альтиевски отделене дIабигар оаха.

Иштта, 6 августе Iyйрийна Альти-Юртарча кхашка ялат чуэцаш бар Плиевски отделенера комбайнераш. Атта дац бийсанна дукха са ца лоIаш дийнахьа болх бе. ХIаьта а шоай нормаш дика кхоачашъеш къахьийгар тIабаьхнача комбайнераша.

Цу гIулакхо къаьгга хьахьокх совхози берригa комбайнераш доа а ца дойташ ялат чуэцарах дог лазаш болга, уж цхьоаrIо йолаш барттайнен хилар.

— Традици а хинна дIаэттад хIара шера Гудермесски районера комбайнераш ялат чуэца тха боахама новкъостала ахар, — йоах совхоза керттерча агронома Газдиев Ахьмада. — Дика новкъостал дир цар тхона укх шера а. Совхоза 600 гектара тIара ялат чуйIцар цигара баьхкача комбайнераша. Тхона новкъостал дарах, тха совхоза берригача къахьегамхой цIеrаrIа, дег тIара баркал а ях аз Гудермесерча комбайнерашта.

Ялат чуйIца даккхарах доалаш дац гIулакх. Совхоза кулгалхоша а нхаш леладераша а шоай уйла кхоанена тIеерзаяьй. ТIадоаrIача шера хургболча хьувкъама ларД хIанзаехьа йолла болабеннаб укхаза. Иштта, Барсукински отделене гурахьа ялат дIадера лаьтта кийчдеш бa Цунтольгон Уматгирин цун воI Шукарбин. ХIаннехьа 70 гектара тIара лаьтта аьха баьннаб уж.

Редакцегара: материал кечатохa кийчъяь яьннача хана тхога хоам бир «Назрановский» совхозе ялат чуйнца баьннаб, аьнна.

Х. ЦАДИЕВ,
тха корреспондент.

АЭРОПОРТА ВОКЗАЛ ХЬАЛЪЕЧА

Аэропорте дIаводаш гаьнара бIаргагу кирпишкех хьалъеш латта массехказа вIаштIара аь здани. ДIаюхеме кхоач гучадоал кIайча мраморца дега лакха бIоагIий даrIа кизга фасад йола йоккха зал, цох хетта йола кхыйола помещенеш.

Массанахьа а цар чу гу тайп-тайпара говзал йола гIишлонхой: монтажникаш, штукатураш-маляраш, плиточникаш, электросварщикаш, плотникаш. Чуйнна болх беш ба уж. Цу участка коллективо доккха декхар тIенийцад: пассажирски зали цунца ювзаенна йола цхьайола помещенеши Нохч-ГIалгIайчен автономе 60 шуи нохчийи гIалгIайи шоай лоIамаrIа Россеца юкъебаха 200 шуи дуза юбилей тIакхоачаш ль йистояха.

ГIишлонхой шек бац из декхар шоаш толаме кхоачашдергхиларах.

Бакъда, царел а сихаrIеи хьинареrIек къахьег аэровокзала ков тоадеш боахкача болхлоша. Из я республика наькъаши тIаьши дехкача управлене участок. 25 саг ва из болх беш. ХIара дийнахьа норма 120 — 125 процент кхоачашъю цар. ХIанзале а асфальти бетонни Iоакъийн йохкаргйолча жаrIа билла 6000 квадратни метр кIийле кийчъяьй цар.

— Къаьстта хоза хургйолаш ертья оаха зала чу дIачувоаллачара наIартIеи перрони, — яхаш дувц участка начальника коммуниста Ахълдов Паруде. — 20 сентябрь тIакхоачаш вокзала ков кийчдаь даккха декхар тIоийладар оаха. Бакъда, хIанз санна тха болх дIабоде, оаха из декхар лийрхIачул 10 ди хьалха кхоачашлерга. Иштта да оаха республина цIейна кийчду совгIат.

ДикагIбола болхлой бувцаш Паруде цIи яькхар бригадира Разинкин Иван Никитовича, цун бригадерча Разинкана Анастасе, ПерелубовгIар дезала Василе, Александра, Волков Александр Александровича.

Кердача аэровокзале болх беча нахан летчикаштен лаьрхIа гостиница хургьл. ХIаьта пассажирашта а гIулакх деча персонала а йоккха буфет, ресторан хургья.

Грозненски аэровокзал хьалъеш я эггара кердаrIча проектаrIа. Из хургьл город Казанера яр санна цхьоалаrIча класса, геттара хозен пассажирашта парrIатен вокзал.

Вай Нохч-ГIалгIай столица хозаrIча моттигах цаI а хинна дIаоттаргья аэропорт из вокзал хьалъяь яьлча.

Ю. ТЕГАЛОВ.

Дика хьокхамаш тойташ къахьег цхьайтталагIча пятилетка укх юбилейни шера Грозненски картонажни фабрика коллективо. Карарча шера дIадахача хьалхарча ах шера баьча балха итогех Нохч-ГIалгIай АССР моттигерча промышленноста министерствана чуйоаrIача предприятешта юкъе хьалхара моттиг хьожалой цунна.

Фабрика коллективо доахача толамашта юкъе доккха дакъа юкъехухь шийн смении нормаш 140—150 процент кхоачашъеш къахьегача хьалхалаттача хIамаш тегара-моторнстас Хашиева Марема. Цо беш бола хьаьнала болх дукхаза белгалбаьхаб фабрика кулгалхоша.

СУРТА ТIА: М. Хашиева. **И. ПЛИЕВА** сурт.

ДАИМ ХЬАЛХА ЛАТТАШ

«Грозтрубопроводстрой» яхача треста коллективага дог гIоздоаккхаш бола хоам кхаьчар укх деношка Москвера. ЦхьайттталагIча пятилетка шоллагIча шера хьалхарча ах шера баьча балха итогех хьалхара моттиг а хьоияаеш мехкдаьттеи газови промышленноста предприятеш хьалъеча Министерстваи отрасла профсоюза ЦК-аи карара-кара тела ЦIе байрах еннай цу коллективa.

Мехка а республика а делача цIейнга сийна шоаш тIаийца доккхий социалистически декхараш тIехкхоачаш а деш, ханал хьалха 44-и 44-и квартира йола нах чубаха ши цIа, Тийрка йисте мехкдьттагазосборник из ши объект эксплуатаце дIаелнай треста коллективо 16 миллион совгIча сома мaьхка подрядни балхаш даьд гIишлонхоша, царех 1,5 миллион сома мaьхка — планал совгIа. ДIахо а иштта къахьега дош деннад цар.

Коллективе шерра яьржача социалистически яхье тIехдина хьокхамаш гойт Г. Дудин, Б. Ажигов керте латтача монтажникаша, Ю. Толдиева, М. Албогачиева кулгалдеча коменщикаша, дукхача кхыбар.

Р. АУШЕВ.

ФЕРМАЙ БОЛХ ТОАБАРА ЙОАКХО Е

ДурчаrIа шу чакхдолаш цамогаш дола доахан дIа а даьха дийнча фух дола нинараш а доаладаь аргаькхай «Малгобекский» совхоза шурий ферма. Из бахьан долаш дийна тоабеннабар ферма болх, лакхденнадир маша. Дийнча хьокхачашца йистедальнккхар совхоза доахан леладераша цхьайтталагIча пятилетка хьалхара шу, шура яккхарен из пачкахьалхкенга йохкарен декхараш толамца кхоачаш а деш.

Районе хьалхалаттарий мутIаракхa тешаме дIаэттай аьнна хеташ дар дукхача шерашка тIехьаюсаш хиина ферма. Бакъда, из иштта хиннадацар. Укх шера юха а талха доладелар ферма гIулакхаш. Керда шу доладелча дена доахангара шура яккхара а из пачкахьалхкенга йохкара а декхараш кхоачаьпде вIаштIехьдаьнна дай ферма коллектива.

— Январь бетта дена совхоза дараш кхоача а денна доакъараш ийдеш хьайбаш хала Iаиrара даьхар оаха,— яхаш бахьанаш увттаду совхоза кулгалхошен специалисташен. — Керттерча даьнье из Iетнъад укх шера ферма балха.

Цхьабакъда, ферма болх техкача гучадоал бIаьсти аьнна даьгIенашка дажа доахан арадаьхачул тIехьаrIа а шура яккхара боарам геттара лоха хиннилга. план кхоачаш ца ярал совгIа дийнахьа йоаккха шура соахкарчул дукхха кIезиrаrIо хиннилга.

Масала, апрель бетта дийнахьа 230 Iаттагара йоаккхаш хина шура 712 килограмм мара яц, соахка цу хана лькхачул 308 килограмм кIезиrаrIа я из. Кхы а воrIа хиннад уж хьокхамаш эггара дукхаrIа бун йолча май, июнь бетташка, 500—600 литр соахкарчул кIезиrаrIа я цу хана ферме дийнахьа доахангара хьаькхка а заводашка дIакхахьийта а шура.

Из бахьан долаш совхоза доахан леладераша кхоачашъяьяц укх шера ворхI бетта пачкахьалхкенга шура йохкара план. Бахача нахагара ийцар дIалаьрхIача а 600 центнер шура тIайнсай совхоза.

Ферма гIулакхашта юстара хиннаб ала йиш яц совхоза кулгалхой. Цкъа партийни собранеи шоаза партбюро заседанешкеи дийцад шурий-товарни ферма болх тоабара дош. Партийни бюрос баьча соцамах балхара мукъавалийтав доахан леладерий болх лерттIа вIаштIехьбакха ца мега ферма заведующи. Укхаза кулгалдо хьожаваь коммунист Яснев Майрач.

Белгалдаккха деза цо болх беча укх тIехьарча бетта ферма балха хьокхамаш дикка тоадениилга. ХIара дийнахьа ферме йоаккха щура соахка йоаккхаш хиннаяунга дIакхаьчай. Июль бетта шура яккхара план тIехкхоачашъяьй ферма коллективо. План 45 тонн йолаш 48 тонн шура дIаеннай пачкахьалхкенна, еррига цхьоалаrIча классах а йолаш.

— Доахан дахка тIехьадалар бахьан долаш укх шера юхьанца лоха хиннаб ферме йоаккхача шурий боарам, — йоах совхоза директора Мулаев Юсапа. — Из бахьан долаш доархIадаьдан тхо тхоашта хьалхашка лаьттача декхарех. Цхьабакъда, хIанзчул тIехьаrIа нхы а лакх ца лоь. лох ца далийта лерхI оаха доахангара щура йоаккхилга. ГхоштIа тIадиса декхар дIа а доаккхаш нйс беттa пачкахьалхкенна шура дIаялара план кхоачашъе а лаьрхIад оаха..

Тхо укхаза нийсденнача дийнахьа арахьа доаъкарийна йиичана хьаяжIаш тIа доажадеш дар доахан. Мала хий а укхаза хьаrIадахь цариа.

— Дийнахьа а фуса доаладу оаха доахан, — дцаш божа Iуно Уаиев Сулаибина. — ХIанз доакъар иортта да. Цул совгIа ялат а тел оаха доаханна. Иштта дика нхлаба дIахо йодача хана нхы а тIакхетаргьн хIара дийнахьа доахангара йоаккха шура.

Совхозе чIоаrIдаь ферме долаш да доахан леладераштa юкъе социалистически яхь лелаяра, яхне нотбальнараш морально а материально а белгалбахара хьалаш.

— Июль бетта дукхаrIболча божа беттараша, доахан леладераша толамца кхоачашдаьд шоай социалистически декхараш, — раьза йолаш дувц совхоза партийни организаце секретара Темирханова Тамарас. — Царна массаена а ахчан совгIаташ хьонадаьд. Социалистически яхье эггара динаrIа хьокхамаш гойташ хьабоаrIа доаркаш Пешхоева Нина, Додова Iайшет, Киломатова Амани, Пешхоева Хеди, доахан доажадеш бола Уаиев Суламбик, Энгиноев Кати, кхыбараш. Кховна царна социалистически яхьа итогаш дIайовзийта а совгIаташ дIадала а долх тхо...

Из дерригa дог гIоздоаккхаш дикеи да. Гош да ферма коллектива болх тоалуш боаrIилга. Цуна цхьана гучадоал цIенхаштттара кхоачамбоццараш хIанз а укхаза нийсъялуrа. «ЦIадега машина йоаrIаш тахан дукхаrIбола доаркаш тIаш цIабахаб, цхьабараш шура кхухьача цистерна тIа а хайша бахаб, — летнъ божа беттараш. — Сайрийна божа бетта хьадоаrIаш а тIехьданиал тхо транспорт ца хилар бахьан долаш...».

Iай доахан латтата нов дахача гучадоал кхийш тоаделга хIанз дIадоладеш мара ца хилар. Укхаза бе безар дукха болх ба. Iай доахан латтаргдола моттигаш хьалхехьа тоаяь яха йиш йолаш яр. ХIана аьлча доахан даьгIенашка арадаьха баь бутт дIабаьннаб.

ХIанз а цIендаяза латт хьажкIий силос дIайоллa езаш дола кIоагаш. ХIаьта из таипа доакъар кийчдара балхаш доладала а дукха ха мича йисай.

Эсало лел укхаза доахана гIожа доакъараш Iалашделга а, къаьстта йод йоаккхилгеи баьцах хьоар доакххилгеи. Планах кийчъе езар 650 тонн нолча, август хьатIакхаччалца йолча хана совхозе кийчъяь йол 230 тонн мара яц. Кхы а ледараrIа лел совхозе баьца хьоар кийчделга. Доакъараш Iалашдара гIулакха цIенхаштта йоахко е еза совхоза кулгалхошеи специалисташеи, соахка санна хьайбашта дIадилла ханал хьалха хIама а доацаш шоаш бусаргоацаш.

ЧIоаrIа теша доа из кхета хургхиларах а совхоза хьайбаш леладераша укх шеррехьа Кхачан программа кхоачашъеча шоай къахьегама даьха юкъехоргхиларах а, вай республика къахьегамхошта кхоаза юбилейни дола ер шу кердача толамашца цар белгалдоаккхаргхиларах а.

Л. ХАРСИЕВ,
тха соб. корр.

КПСС обкоме, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумеи Министрий Советеи

ХЬАЛ МЕЛ КХЕБАЬ ХЬУВКЪАМ—ЛОРАБЕ!

«Хьал мел кхебаь хьувкъам—лорабе» яха Ерригсоюзни поход йолаяра Саратовски областе болх беш болча халкъа депутатий инициатива хьакъехьа

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюрос, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуми Министрий Советои белгалдаьккхад, республика халкъа депутатии Советаша, цар исполнительни комитеташа партийни организацеи вулгьэш КПСС ЦК майски (1982 шера) Пленума решенеш. «КПСС ЦК майски Пленума решенеш кхоачашъяра даьхьерча халкъа депутатий Советий декхарий хьакъехьа» СССР Лакхехьарча Совета Президиуми. КПСС ЦК Пленуми СССР Лакхехьарча Совета Президиуми заседане къамаьла дешe КПСС ЦК Генеральни секретарa, СССР Лакхехьарча Совета Президиуми Председателa нов. Л. И. Брежнева [illegible] [illegible] кхоачашдара [illegible] организатори болх беш хилар.

[illegible]

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета [illegible] республика халкъа депутатий Советий [illegible] Хьачан программа

кхоачашъяра тIадерладаь хьала гIулакхаш.

Республике шерра хьалабаьдаь тIайбиад пятилетка шоллаrIча шера хьувкъам хIама тIера ца доалийтаи дорабари ший хинназьи чакхбоаккхари дукха доаттабеча [illegible] депутатски группаи [illegible] халкъа тIахьожакой, «Комсомольски прожектораш» активистий, [illegible] корреспондентий [illegible] Саратовски областе болх беш болча халкъа депутатий кхайкараш.

Грозненски района халкъа депутатий группа республика Советий депутаташца, берригача къахьегамхошеи [illegible] Саратовски областе халкъа депутатий патриотически [illegible] «Хьал мел кхебаь хьувкъам — лорабе» [illegible] Ерригсоюзни поход [illegible]

[illegible]

боахьма бийдал чакхйоахача предприятешна. Хьалхеньи яьинкаи продукци лечкъаеш а моттигаш нийсау.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюрос, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуми Министрий Советои соцам баьб «Хьал мел кхебаь хьувкъам — лорабе» яха Ерригсоюзни поход йолаяра хьакъехьа Саратовски областе болх беш болча халкъа депутатий инициатива хьалхаца а Грозненски района халкъа депутатий доаз донцаш, хIаман хьурмат ца деш нийсъенна моттигIа моттиганца [illegible] [illegible] хьувкъам лорабара [illegible] [illegible] республика [illegible] депутаташка [illegible] [illegible]

Саратовски областе болх беш болча халкъа депутатий инициатива шерра йоаржаяра еррига юртбоахама продукци лорабара дукха йоаккхача [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

болх чакхбаккхара баргбац КПСС райкомашa, горкомашa, халкъа депутатий райони, городской Советашa, Нохч-ГIалгIай АССР министерствашеи ведомствашеи, цу цхьан хана юртбоахама культураш шоай хиннахьеи дикеи чуэцилга IалашдIара, юрта боахама продукци дIакхьоаи, дIаоттаь лоаттаеш, чакхйоахаи, потребительски дIакхьоачи заготовительни, транспортни, торгови кхычa организацешна бу болх цийса вIашIехьбоаккхаре, общественни хьайбий боахама доакъарий чIоаrIа баха хьара нортгерa уIаш тIа а йоахийта.

КПСС райкомаш, горкомаш, халкъа депутатий райони, городской, поселкови, юрти, станицаи Советий исполкомаш халкъа тIахьожама [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

даь практически гIулакхаш чакхдаха.

Халкъа депутатий районни, городской, поселкой, юртий, станицай Советий исполкомашта мотгадьд ялташ, баьцадараш, кхашкарен фермашкарен йоаха кхийола продукци чуэцача, дIакхухьача, чакхйоахача, дIаоттаь лоаттеча балхаш мишта вIаш тIехьдоалад хьожаш хаддаш рейдаш тохкамаш делга.

Нохч-ГIалгIай АССР министерствашеи ведомствашеи халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомаши депутаташи, халкъа тIахьожама группашеи постеи ду хоаман сихха терко делга Iалашде, хьувкъам чуэцача, дIакхухьача, чакхйоахача, дIаоттаь лоаттабеча хана ца ца бойтар дукха кхоам чIоаrIа лоаттаде, предприятий кулгалхоша доаттар дIаха хьадеха.

«Грозненский рабочий», «Ленинан некъ», «Сердало» яха республикански газетий редакцешта, Нохч-ГIалгIай АССР радиовещанеи [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] депутатски группашеи [illegible] беча балха дикагIа йола опыта пропаганда яра укхаза дукхаrIа тIаIехьиндалга.

Пхийтта шу совгIа ха я Астамирова Зара «Терек» яхача мебельни хьун хIамаш еча объединене цхьоалаrIча филиале журнальни истолаш деча участке отделочницалла болх беш йола. Дика къахьегарах, даим шоай социалистически декхараш тIехкхоачашдеш из хиларах чот йоацаш дукха а цунна тийнна сийлен грамоташ, ахчан премеш. Массехк шу да цхьайтталагIча пятилетка ударник хилла Астамирова Зара отделочницаш бригадана кулгалду. Цу кхьа массехк а хьалхалаттарашта юкъе а йолаш хьаьнаrIа цо кулгалдеха бригада [illegible]

СУРТА ТIА: З. Астамирова.

И. ПЛИЕВА сурт.

Нохч-ГIалгIайн автономе 60 шу дузаш

ЮХЕДИСА ХIАРА ДИ ЛОАРХIАШ

1982 шу вай берригача мехка юбилейни шу да. ХIьта вай республикана из шолха деза да — Нохч-ГIалгIайчено нигта белгалдоаккх укх шера шийн автономи хьахнина 60 шу, коччийн гIалгIайн шоан лоIамагIа Россена юкъебаха 200 шу дизар.

Цу сийлахьча юбилеяшта накъадолхаш тха Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене предприятей коллективаша шоашкара дукха пайдане инициативаш гойт. мутIарера къахьегамхой сана сменаш. бригадаш, цехаш. бIарчча коллективаш шерра яхь йоаржаль къахнегаш л.

Тхьаь ийс бурувзеттача бригада шоашта доннхийн социалистически декхараш тIаийцад — цхьайттадагIча пятилетка шин шера заданеш республика юбилей саьеш кхоачашъяь йовкхаргья. аьнна. ХIьта объединене коллектив республике инициатор я «СССР вIашагIъелла 60 шу дизара — кховатхъа ударни кIира» яхача боламагIа яхь дIайолаяра.

Производства эффективность лакхъяран балха дикал тоаяран дика воздействи ю къахьегаме котало яккхара иттлагIча пятилетке а парте XXVI съездан «Грознефть» объединенена Ленина орден енна 50 шу дизаран накъаболхаш а къовсам лоаттабеш IоаяIча опыто. тхоай тахзнарча балха тIа оахи цох когIортилга еш хиларо.

Тхьаь пхийтта коллективо бакъо лаьккхар съездо болх баьча дийнахьа сийлахьа вахта дIаяхьара. Царна елар Миннефтепромен профсоюза ЦК-ан Сийлен дипломаш, яхье котвальнича 270 болхлочоа — сийлен грамоташ.

Къахьегамен политически хьинар чIоагIа айлеинача хьале дIахьош а юбилейни вахта а. Дукхача шерашка социалистически яхьа талгIе лаьгI ца йолийташ хьайзагIа «Старогрознефть». «Октябрьнефть» НГДУ. «Грознефтегаз» НГУ. Старогрозненски УБР. Ташкалински УТТ. ии. А. Г. Мау. Б. Д. Шевцова. Н. М. Шилевина кулгалдеча бурув деттачен ии. А. Г. Ахмедчина. Д. С. Солнышкина кулгалдеча скважинашта капитальни ремонт ечен бригадай коллективаш. БоргII бетта балха итогаш еш «СССР вIашагIъелла 60 шу дизара — кховатхъа ударни вахта» яхача девизагIа лоаттаяьча яхье котъльнаргаш [illegible] уж.

Боккхача лоархIаме да социалистически яхь лелаяра гIулакха лерттIа идеологически IалашоегIа.

Объединене чуйоагIача дукхача коллективашка дика вIаштIехьдаьккхад къахьегамхошта политически экономически знанеш хьехилга. ХIьта «КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа партийни дешар дIахо эрга даьккха тоадарах» бола 1981 шерара КПСС ЦК. «Къахьегамхошта экономически дешар хьехилгем кхетам лун ден дIахо тоадарах» бола укх шерара КПСС ЦК. СССР Министрий Совета. ВЦСПС. ВЛКСМ ЦК сопамаш арадаьлча гIоне цу гIулакха дукхагIа терко тIаахийта яьннай партийнии, профсоюзнии, комсомольски организацеш. цу даькъе де дезараш белгалдоахиш IIаьххача хана йола планаш уттаьй цар. дукха къахьег пропагандистски кадраш хьахержаш. марксистско-ленински а экономически а дешар айхха вахарла дувза. лaдувгIараш шоаш Iомадаьчох балха тIа пайда эца Iомабе гIерташ.

Боккхача бехктонхамца кхоачашду шоашта тIадилла партийни декхар пропагандисташа КИНЦ-рча З. П. Сиповас, объединене аппаратерча В. В. Данилова, «СевкавНИПИнефтерча» П. Н. Юрнова, «Октябрьнефть» НГДР-рча нов. Морозова, Старогрозненски УБР-рча нов. Реброва. кхычар. Цу группашка занятеш дика вIаштIехьяхе чакхйоах. цар кулгалхой дакха методически гонзал иолаш а хьехам балара проблемни метод дика карагрдаль а хиларла тIа-тIа ладувгIарий къахьегамен общественни хьинар лакхдела IалашдеI ба.

Шерра йоаржаль лелаю коллективашка устни политически агитаци. Цир къамаьлашка кертера моттиг дIалоац юбилейни тематика. Каст-каста дуц ленински къамая политикаца, халкъий доттагIаллиа, советски вахары хьисанаца, социалистически демократе башха Iоначица дувзаденна дешаш. Тахан цу хьакъехьара болх беш ва тхьанига пхьа эзар ах эзар агитатор. политинформатор, лектор, докладчик.

ЛадувгIераша безаме тIаэц агитатораша: буровой начальника Т. К. Залалудинова, оператора В. Г. Минутина. политинформаторашa: «СевкавНИПИнефть» отдела заведующе заместителa О. В. Палюцке. Грозненски УБР бурувдеттара мастера Е. Н. Ильичева. кхычар ю беседаш, лекцеш.

Ишта, боккхача мехкера да беррига кулгалхоша. партийни организацей секретараша дакъа а лоацаш чакхдувлаш дола. цаI дола политденош. Балла цу форма йиш хулийт коллективера хIара саг юкъарчал лоацаш вовзийта. цар хьаштаита, дагадаттараштa дикагIа зухтIабовла. цар мировоззрени хьаяра хьадда влияни е.

КхоалагIча партийни конференце цIенхаштта критика йир объединене профсоюзнии комсомольски комитеташта цар культура учрежденешта кулгалделга меллaрах. дукхданахьара художественни самодеятельность йохарах. Цул тIехьагIа цу дешацара шоай гIулакхаш кийцад цар. Художественни творчества организацеш дика дегIейоалаьй.

Республика юбилея хетаьль объединене чакхдаькхача хьалхарча хьажаро хьагойтар кагирхой самодеятельноста юкъеоза вIаштIехьдалац. лшаш дола хьалаш а художественни кулгалхой а бац. лхаш цхьаболчар дийца къамаьлаш харц хилар. ХIанз ховш да уж къамаьлаш нагирхошна болх бе. царна кхетам бала ца ловш болчар шолшта бехкала бовлийо деш хиннилга.

ХIьта из гIулакх бехктокхаме а хеташ партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш оаргагIьаьнача дика аргалонаш гуш я.

Ишта, художественни хьинаре дакъа лоацаш хилар. 11 коллективера шин бIаь сонгIа саг. Лоацича хана дукха де карагIдаьзар «Старогрознефть» НГДУ, Старогрозненски УБР, Грозненски УТТ, Пролетбита цIерагIча культура Дворецa, Войкова клуба коллективашта. Ишта, «Старогрознефть» НГДУ профсоюза промкома председатель Г. Н. Коновалова Пролетбата цIерагIча культура Дворецa директор П. Н. Титаренкоа цу гIулакхи чIоагIа оаргагIбалар бахьан долаш хьанаре дакъа лацара 50 саг чуолa вIаштIехьдалар цар. Цу тайпара хоастабе доагIа «Малгобекнефть» НГДУ кулгалхой а. 50 сагах лотта хор айтаир цар.

Парте XXVI съезда установкаш ларле а дувцаш объединене партийни комитето тIа-тIа дукхагIа теркам тIаухиит идеологически актив шоаш чакхйоаха политически мероприятеш боахама декхарашца айхха ювза. социалистически строяна. СССР халкъий дохаргловацача доттагIала карагIдаьннараш къаьгга дIагойта. эрсии къамо Къулбасеза Кавказa халкъий кхелашка даьца прогрессивни лоархIам дIабовлийта Iомаяра.

Цу дакъе цуина эшаш дола хьалаш долаш да. Барттайна. хьалхашка лаьтта декхараш кхоачашдара кхы а чIоагIагIа кхоттаенна мехка а республика а юбилеяшта накъайола республика мехкдаьттахой коллектив. Цу дакъе кхоачам хурба алкха 5 шера Еррнгсоюзни социалистически яхь итогашка 19-зза цунна Миннефтепромен профсоюза ЦК-ан карара кара тела ЦIе байраих хьожальлга белгалдаьккхача. Делача цIейшта накъадахара диса хIара да къахьегамен политически вахаре керда коталонаш яхарца белгалдаккха дага ба мехкдаьттахой.

А. ЧАПАНОВ,
«Грознефть» объединене партийни комитета секретара заместитель.

СССР 60 шу дузаш

Объективе — Советски Мордови

Советий мехка вежарашка долча халкъий дезале СССР 60 шу дизара накъабоагIа шозза орден лелаеча Мордове городий а юртий а къахьегамхой. Социализм хьалъечи шерашка сийлахьа никъ чакх а баьккха тIехдегIаена промышленности дукхача даькъех бола механизированни юрта боахами бола автономни республика хиннай Мордовех.

Промышленность дегIайоалаяра кертера лостам — электротехника. Республика столица Саранска герба тIа электролампа спираль латт. ХIана вай мехка хIара кхоалагIйола электролампа Мордове хьаеш я. Республика мехка лу Iалаьмате дукха полупроводникаш, электроизмерительни прибораш, химически оборудовани, экскаватораш, автосамосвалаш. Мордове машинаши кхыйола продукции экспорте ухийт дунен 60 мехка. Юбилейни шера совленагIа ара мел хецача товарии продукцех 80 процент яр къахьегама оасарле лакхъяра чотагIа я.

КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеша шерра перспективаш хьайийллай республика юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка.

Республике ше хьадда лостам а болаш балхаш деш да лакха продуктивность йола бетта божа бебабара, рожа, гречиха, шекара свеклай хьуинъам лакхбара тIехьа.

Белгала доккхий хувцамаш хиннад халкъа дешара, Iилман. культура, искусства даькъе. Мордовски пачхьалкхен университетон педагогически институтон 1130 сонгIа йолча школана кадраш кийчъю. шерра аьржа я техникумий сеть. Республике да ши театр. 640 библиотека, воргI музей. Дукха ха йоаццаш хьаьй талант йолча скульптора С. Эрьзе (Нефедова) музей.

СУРТАШ ТIА: республика хьалха латта боахамаш Iилманхой рекомендацеш балха юкъенхахьа гIерт. Ромадановски районерча «Свекловичный» яхача совхоза специалисташ Мордовски университета юрта боахама экономика факультета деканаца, экономически Iилмай доктораца Н. В. Рыскинаца догабоалаш ба; Саранск экскаваторни заводо арахийца ЭО-2621-А яха экскаватор. Заводо ара мел хецача продукцех кхиь даькъах ши дакъа юрта боахаме дода. ХIьта ионагIо дакъа СЭВе мехкашка а кхоач; республика столицера Советий ЦIен «Саранск» яха гостиницех.

В. ВОПТЕНКО сурташ.
ТАСС фотохроника.

ЧУРА ТОРОНАШ ГУЧАЙОАХАРАШ

Шерагара шерага хаддан за дегIайоагIаш латт социалистически экономика. ХIара шера дегIабоагIа вай мехка мехкдаьттен гази инкхара боарам. Цунна цхьана дукхагIа да царна дувладенна хьашташ а. Цу лостаме дукха ду мехкдаьтта доахачен газовии промышленности къахьегамхойна.

Мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьттахимически промышленноста эшаш йола мехкдаьттахимически аппаратурей мехкдаьттан газовии промышленноста эшаш йола мехкдаьттапромыслови оборудовании хьеча доккха дакъа къоач красномолотовцашка.

Заводо арахец мехкдаьттен гази йоахача скважинашта цементировани яра йола насосни установкаш, буруе тохара йолеи цементировочнии насосаш, тайп-тайпарча устьевой оборудовани, цу даькъе задвижкаш, колонни головкаш, манифольдаш а йолаш.

«КМ» марка тIалатта продукци вай мехка яйза ца Iеш цул доазол арахьа а дика йовлаш я.

Лакхлуш латт арахецача продукце технически боарам. Карарча хана ерригача продукцех 33.9 процент йола аттестованни продукци арахецар 32.4 процентагa кхоачирга цхьайтталагIа пятилетка чакхйоалача хана.

Цудухьа, тамашийна дац мехкдоьттен гази лаьхаран чакхъиккхаран йола оборудовании (оасарленга. бола бергболча хинага дилача) мишта хургья яхар потребителашта боккха лоархIам болаш гIулакх кургдолга. Арахецаш йола оборудовании технически эргаьккха тоаяра, боккхача лоархIаме йола программа кхоачашьяра цIенхаштан бехктокхамен декхараш уттаду заводчанашта хьалхашка.

Iилман - технически прогресса карагIдниннарех пайда а эцаш дукхагIа арахеца еза продукци, шерье еза цун ассортимент, производственни процессашта интенсификаци яра балхаш хьинарегIа де деза, лакхье еза къахьегама овсарле, ма могга дукхагIа кхое еза деррнгача тайпай ресурсаш, арахецача продукце дикал лакх а еш.

Уж декхараш кхоачашдеча шоай лоархIаме дакъа юкъеиухуь завода изобретателашеи рационализаторашеи.

Керда технологически процессаш юкъейоалаяри волаш яраш тоаяри. изделей узлаш, конструкцеш, оатхалаш эргаяхар, керда оснастка юкъейоалаяр. карарча хана болх беш йола станочни паркии кхыйола оборудовании кердаяккхар, энергокоммуникацеш эргалхар, лаьрххIа йола электрически линеш юкъейоалаяр, аьшк, материалаш, кхыйола ресурсаш кхояр — уж да завода говланчаша производства чура торонаш лехаран гучадахаран дола накъъаш.

Дукха я завода болхлоша производство эргаяккхара дукха толаме кхоачашъяь йола боккха пайда оенна технически решенеш. Цар йиш хилийтан дIадахача шера 11.9 эзар сома мaьха ресурсаш кхое. цу даькъе 15.8 тонн лошалаль болат, 23.9 эзар киловатт-сахьат электроэнерги а йолаш. Ишта О. Н. Демушкина еннача рацпредложене йиш хилийтай шера 3.3 эзар сом кходе. Н. Д. Мерцоеве Л. В. Скороходовеи яьча предложенех баьнна пайда 2.2 эзар сом да.

Чон лоаладеча цеха мастера Н. М. Колотаевс стерженеш покъавара йолча камерии сушилка [illegible] конструкци эргаяккхарах йиш хилийтай стерженаш сихагIа покъаеш шера дIалодар [illegible] хIача 34,2 тонн условни довгоI кхоар.

1980 шера дена къахьегаш ва завода дукхахьа мадсера рационализаторски [illegible] [illegible]

Рационализаторски балха юкъе хьинаре дакъа лацарах котельщикий бригадира Н. И. Брыгунова ВДНХ ваха путевка еннаяр ВОИР-а областной Совето. Шийна цига бIаргадайнача технически карагIдиннарех дийцар цо цигара цIаьвеча, массехн технически информаци енаяр выставкера. Царех цхьаяраш производствана юкъейоалае а могаьй.

Болат лоаладеча цехе динагIйола рационализатор лоархIаш я Врублевская Ирина Александровна. Рацпредложени ше яйчъеча хана хьаькъалца болх а беш цIенхаштта тохк цо техническа документаци.

Оатхал хьаеш а тIехьагIа цунна механическа обработка еш а толашагIа йола технически оагIонаш гучайоах цо даим а.

Ишта, штуцера корпус хьаеча нийслуш хиннача брака бахьанаш тахка а техника динагIа йола конструктивни решени кораярах хиина йола боакл кхоачамбоацараши дIадаха йиш хилийтар цу предложене. Юкъера лаьрхIача 3 эзар сома мaьха пайда баьлар цох цхьан шера дIалаьрхIача. Т. Степенкова цхьана 16М 4.21 яхача тройника конструкци из хьаяра йола технологи хувцарах баьнна пайда 800 сом хилар.

ЦхьайттагагIча пятилетке юкъьанца дена 15 рацпредложени яьй Н. Врублевская. царех дукхагIьараш хIанзлехьа производствана юкъе а йоалаьй.

Творчески балха юкъе ше хьинаре дакъа лоацаш хилара сонгIа шийй новкъостий а тIахьех цо цу балха юкъе дакъа лацара. Рационализаторе дешашта цеха уполномоченни ше хиларга хьежжа рационализаторски предложенеш дIаяздара заявленеш яьеш. [illegible] расчеташи еш [illegible] са хилийтара уж тоаеш новкъостал де цо цеха болхлошта. Цул сонгIа патентни литература а дешаш пайданегIа эар цеха балха юкъедоаладара а мел эшар [illegible]

Цудухьа [illegible] дац болат лоаладеча цеха [illegible] лективо шоай группи цехашта юкъе яьккхача социалистически яхье каст-каста [illegible] [illegible]

[illegible]

В. ЛУКЬЯНОВ,
«Красный молот» завода рационализаци изобретательства отдела начальник.

ЕЛИМЕИ ПРАКТИКЕИ

ОБЩЕСТВОИ СОЦИОЛОГИЧЕСКИ УЙЛЕИ

Советски социологаша деча Iилман тохкамий керттера лостамий, бахача нахаьа эгара тIехьагIа даьча социологически хаттарий анализах хьахиннарий. социологе дакъе даьча теоретически разработкай хьакъехьа СССР Iилмай Академе социологически тохкамий Института (ИСИ) директора СССР Iилмай Академе член корреспондента Тимон Васильевич Рябушкинца къамаьл ду АПН корреспондента Сергей Александра.

— Дукхал. боккъала в. вай мехкарчи социологически достам болаш йолча учрежденей системах.

— Цу тайпара система [illegible] 60-ча шерашка. Керттера Iилман [illegible] [illegible] учреждения а хиина дIааттар 1968 шера дIашоттаелла СССР Iилмай Академе социологически тохкамий Институт. Социологически хьасапера тохкамаш ду СССР Iилмай Академи республикански академеи 70 сонгIа Iилман отделе, сектора, лаборатори, дIахьа мишта предприятейи производственни объединенейи ве[illegible] [illegible] учреждениш лабораторешки, партийни, профсоюзи, комсомольски, [illegible] социологически [illegible] [illegible]

Уж я цхьа-ладе, социальни статистика даннаш. Уж да, шоллагIа дале, общественни вахара актуальнегIа йолча проблемашка, бахача ната [illegible] структурашеи динамикаи. Цар делагIа долча [illegible] тIахьеркен социальни [illegible] [illegible]

[illegible]

пайда эц цу организацешен учрежденешен.

— Алал, боккъала а, социологаша даьча мелагIча лоархIамегIча тохкамех хьахиннарош да укх гиргIача хана тхона ховргдараш?

— Царех лархIа метаридолаш да, сона хетачох, шоай вахара хьисанах советски нaха фу хет хьолаш шерра дал хаттараш. Уж хаттараш деча хана Iомадаьа тайп-тайпарча категорешка болча наха шоай вахара, культура, бала хилий мишта мах бу а фу хет а, цар делагIа лаьрхIа херца [illegible] [illegible] Мехка дукхагIа йолча районашка даьд уж хаттараш. Дукхаьа Iилмай болхлой шин эзар тIаогIа бир цига лакха лоаман. Цу сонгIа, оарцагIбахьабар мех. нарча цхьа гIоаль итаех Iилмай, партийнаи [illegible] [illegible] организацешкара бо[illegible] ИСИ Iилман совето хьахIэхагIа а йийнар [illegible] [illegible]

тагара 88 процентагa кхачаьча бараша шоай вахара боарам дикка лакхбеннарг лоархI.

Анкеташа теша лу советски нах социальни оптимизм йолаш, кхоннарча деных бIубенна хилана. ДукхагIбараштa хетачох, из уйла — «советски халкъа вахара хьисапа белгалагIйола оагIув». Цудухьа хургдолаш да, хетарахьа, «Шоана хетачох, дахача моттиг даим цунна [illegible] хоийнаршта юкъе кхоалнарча денах бIубенна болча наьха масса процент хургья?» аьнна социологаша даьча хаттара шоашта боалараш [illegible] [illegible] процент хилар а.

«Болхой класс дегIахаьара социальни хьоахамиш» — ИСИ бен бола цхьаьхьа [illegible] тохкам. [illegible] философии Iилмай доктор Осипов Геннадий парте лаьтта Института отдела. Мехка воргI регионерча болхлошка хаттараш даьча тIехьагIа [illegible] [illegible] [illegible]

ча еррнгсоюзни регинальни тохкамаша йиш хулийт мехка экономически социальни процессашка. философе меттела даьча. юкъара дари башхагIа дара хьагучадаккха, [illegible] йола проблемаш дикагIа кхетаде а уж къовстаргa вугаргйола новкъаш белгалде а. ДукхагагIа актуальни лостамашлари [illegible] йола практически хIамаш корадайт общественана хетараш Iилманхошa чалдаеш Iомадаро а. Дуцарида ер масала. ИСИ болхлоша мехка юрташка бахача нaьха вахара хьисепa [illegible] комплекснi [illegible] социологически тохкамий. Хаттараш деш гулъяьча материалий ларда тIа Iилмах прогноз оттаьй 2000-ча шерага кхачалца. [illegible] юкъейнхьай: укх массехк шера вIашта толаме пайда эц цунах белгала дьача СССР Госстрой. [illegible] [illegible] [illegible]

хьегамхошта эшараш Iомадеш даьча социологически тохкамий ларда тIа оттаьй 1990 шерага кхаччалца культура учреждениш дегIайоалара перспективни план. Цу тайпара массехк дукха а доаладе ишта я.

— Дуккил, боккъала а, шоай институто кепадетта, дукхагIа терком тIеозаш дола балхаш.

— ИСИ кепадеттача балхаш [illegible] [illegible] социалистически общество дегIайоагIача [illegible] реальни проблемай практически еррнга [illegible] Цудухьа тамаш а иц, дукхача алхха Iилман [illegible] [illegible] «Социолога балха книга», «Советски общества вахара хьиса социальни хьоахамаш», «Лакхера школа дегIаеча социалистически общества социальни структура хувцаргa [illegible] хиларах [illegible] [illegible]

[illegible]

КХОАНА-СССР ФЕЦАРЧА ФЛОТА ДИ

САМОЛЕТ ІОЙОССАЕ ШОВЗТКЪА СЕКУНД ЙИСАЧА ХАНА

Къулбаседа-Кавказа ЦІе байрахь лелаю тІеман округ. Учебни задани кхочуш а ь самолет ІоЙоссаргахьа лестар. ЦІахьа «аьрдехьарча двигателах» пІи ьнний аьна лампиэг лотаелар. Цу сахьате кхетадир майора Валерий Зиновьевна де дезар: боагаш бола «бІарг» дІа а бохаь доагора кран дІакъайлар, оІн йоаяра кнопка ІотІатоІайир. ТІаккха приборо хьахьенхар аьтта тиъам боагаш ба аьнна.

Аэродроме кхача шовзткъа секунд йисаир. Самолет форда тІа гІолла йоагІар, наькъа тІа нах баха моттигаш яцар. «Катапультироватся де кхуврг ма дий сй», — лаьрхІар Зиновьевна.

Деррига а сабарах тийша дар хІана. Цхьаннена а хатарлургдацар двигателаша дІахо фу дергда, огнетушителаша цІа йоаергйий. Наралэ кабина чу кІур бацар. Гидравлика болх беш яр. Ше яхар деш йолча машина тІера Іоккхоссавала лацар. Самолета чархаш бетонгах хьокхаелча ухкана тІахьилхар пожарни машинаш. ЦІера ала боабир.

Аэродроме хайра цІи ялара бахьан ди тохар хилар в. хІаьта шоллагІча оагІорахьи цІи иларах хоам баь сигнал «штате йоацаш» температура айлларах хиина хилар а.

Командира приказа тІа белгалдаьдар эксара кхетамера а денал дола а гІуланхаш. Цо техника хІама да хулий. таш йитар. хІаьта двигателеша экстремальни хьалаш — на болх бара зош довза специалистий а торо хилийтар. Гварди майора Валерий Петровича Зиновьевна (сурта тІерзар) баркал а кхайкадаьд.

Е. НЕДЕРЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Майора Помазкова къонахчал

ТІом лаьттача шерашка Крымски лаьттан тІа баьлар фашисташ. Вай бІу дира тІом беш бар царна. Советски Эскара новкъосталца цига вІашагІьехкаяр партизански отрядаш. Халкъа чІир лехараша боарам боацаш халача хьалашка лоаттабора моастагІчунна къовсам. Цкъаза тІема кхоачам, кхачан продукташ чуйолча шоай базех къаьсте а да йоагІар партизанашта. Партизанашта новкъостал делга тІадожадаь хиинача авиационни подразделене командоване дукха уйла йора, партизански группашта тІаккхача аьнна денна приказ мишта кхоачашдергда яьаш.

Из авиационни подразделения Іаьржача форда йистерча цхьан городе яр. Крымски лоамашка гІолла яхинта самолеташ кийчъе болабелар. Цу ханна кхайкха командиро тІаннІхар летчик Григорий Васильевич Помазков. Города Грознера ваи мехкахо ХьалхагІа дена гІема опыт йолаш вар из.

— Уйла а йий хьажал, майор, — аьлар цунга командира, — партизанашта мича гІолла тІавохалургва Сихха уи болча ца кхоаченяш яц!

— Уйла сенна ю укхаза, — жоп делар Помазкова — Нагахьа санна ваха везе, — гІоргва-кх.

Ишта дІайолайир майора Помазкова шиі эггара хьалхара рейс. Самолета тІара бІаргаяйра цунна партизанаш латта моттиг, цига царна хІамаш чутайсар цо. Цу тайпарча наькъа пхеаза вахар Григорий Васильевич. ХІаьта хІара шоаш массаза бах Помазковен цуи экипажои, дика аьттув а боалаш. Іочутуьяр царна тІема кхоачам а кхача а. Цу дерригача хІамаша дика гІо дора кІоаргга моастагІий тыле чу а баха тІом беш лелача нахи.

Партизански командоване цкъа радно чу гІолла хоам баьб. самолет Іойоссае моттиг а вийсъергьяр шоаш. доарахой дІабига боагІабалар авиатораш шоай самолетаца аьнна.

Вай авиаторашна цу хана еза-йоккхий бомбардировщикаш мара яцар. цудухьа цу моча моттиге из тайпа самолет Іохоаяр кхераме гІулакх дар.

— Хьажал, майор, фу хет хьона, — юха а хист хилар командир Помазковга, еша цунга телеграмма дІа а кховдаь. — гІо де-м деза.

— Даьра деза. ГІоргва-кх со тІаккха, сайца царна яхьа еза кхы хІамаш а хьоргья аз. ваьсса водачул бикъахьагІа ма йий уж йихьача...

Дукха ха ийалехьа партизанаша хоам бир, моттиг кийчъяьй, аьнна. Наькъа яха кийчъелар акипаж. Помазковна венна хиина шоаллагІа пилот майор И. П. Маляров а опыт йолаш вар.

1942 шера 28 сентябрь. Нийсса 18 сахьати 55 минуте яьлча гІеттар самолет. Боал ковлалуш лаьтташе а, белгалбаьлар царна Чатыр-Дог яхача лоамий бухь Цунна тІагІолла тІех а яьнна, аьрдехьа гола техар самолето. Цигахьа шаьра гуш йоагар партизаний цІераш. Самолет Іоха еза моттиг а цига яр. Партизанаша тела сигналаш тернил а еш лохьяла йолаелар самолет, юххера а лаьтта Іоессар. ТІера Іойьлар экипаж. Байдда царна тІабоагІа партизаний командир Лобова комиссар Луговой. ОагІора а яьнна лаьттар самолет. Аьтта оагІорахьарча чарха тІайоалла покрышка яьттІа я. цунна меттел дІаоттае кхыир яц. Берригаш а вІаши дагабуьлаш. саготдеш корлагІбьина би Помазкова, нуьг а айдаь, сатиинна йоах.

— Сагот ма де оаш! Машина тІара хІамаш цкъа Іо яьхе довла шо, шоана мел эшар йолаш я шоана цу тІа. ХІаьта гІоттара-м цаІ дергда вай!

Медикаменташ, продукташ, патронаш Іоьхха бьелча, Помазкова команда елар:

— Доарахой сихагІа хьа тІабаха. Мехьал ма е.

ХІаьта а сахьувзаш бар партизански командираш: «Мишта готтаргва из. ХІаьта цхьа чарх мара ца хилча, Іоховлга-м вІалла дуйна а мича деза».

Доарахой самолета тІа хьалтІа а баьха, летчикаш хьалтІахайша баьлча гІеттар бомбардировщик. Цхьа чарх мара йоаццаше а маьрша шоай аэродроме Іохоайир Помазкова доарахой тІабола самолет.

Дукха ха ялалехьа аьна часта командованега письмо дера. Ишта яздора цу тІа: «Веза новкъост Помазков. Крымски партизаний бІу хоп, командирий, политболхлой цІерагІа хьона а хьа экипажа а дег тІара баркал оал оаха тхопь кхачанца новкъостал дарей доарахой укхазара дІаьхІа хара бахарен декхар толаме кхоачашдарах. Фашисташна къовсам латтача укх халача деношка оаш тхоай ю йоаккхо холу тхоах хІаранена. ЦІе седкъа тІалаттача шоай кемаца кІоаргга моастагІчун тыле тхо долча а даьхка, хьуна юкхъера партизанаш хьалехар оаш, самолет Іиаштlехьа йоаццаш а гІоттаь Доккхача лаьтти тІа дІабигар итташ доарахой. Керла толамаш доа халда оаш Даьхе бахьан доаш, моастагІа эша а иаь йиаза котало янкхар духьи лоаттабеча сийлахьча къовсаме».

Ала деза, дІахорча денашка вай самолеташ партизанаш болча наст мистагІа ихха а цар шоай декхар сийленца кхоачашдаь а хилар.

Даналера гІулакхаш цу тІем тІа кхы а кІеззига гойта дац вай мехкахочо — Старыи промыслашкарча дІамигача саго, гаьнна хьалхагІа дена хьабоагІача мехкдаьттахой воІо Григорий Васильевич Помазкова. Дуккхачи ордонашен медалашен сийрдабаьнна бар цун накъа.

С. ВОРОНИН.

ЛАЬТТАНЦА ДОТТАГІАЛ ДОЛАШ

КПСС ЦК майна [illegible] 1982 [illegible] тІайиша Іалчан программа кепатека яра [illegible], партийни собрание дилар «[illegible]» [illegible] Къулбаседа - Кавказски проектни институте [illegible] филиале. [illegible] [illegible] тІегІа [illegible] [illegible] дерг [illegible] бола [illegible] [illegible] программи [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] дена [illegible] [illegible] бахьан [illegible]

Лаьтташ леладе [illegible] вІаши тІехьлаьттара филиала [illegible] предприяти [illegible] [illegible] районе «Путь к коммунизму» [illegible] [illegible] тІа [illegible] [illegible] а балхаш. Ишта филиала специалисташа республикерча [illegible] промышленни предприятий [illegible] [illegible] технико - экономически расчеташ яьй.

[illegible] шу [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Филиало дукха болхаш

[illegible] структура [illegible] [illegible] культураш [illegible] [illegible] рекомендацеш [illegible]. ДІахо йодачо [illegible] [illegible] лаьтташ [illegible] проекташ [illegible].

«[illegible]» [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] программа [illegible] [illegible] [illegible] филиала [illegible]

[illegible]

Доазол дехьара

Калейдоскоп

ШЕДЕВРА ШОЗАЛАГІА ДУНЕН ТІА ЯЛАР

Ала йокъо а йолаш оал Флоренцех «итальянски живописа столица» я аьле. Цун эггара дикагІа йолча музеех цхьанне, Уффице галерей, укх шера деаду шиі 400 шу дизар.

Юбилейни торжествий гоча чу городе чакхъювл дуккха выставкаш. Векъо палацце, масала, экспонировать леш да дукха ха йоаццаш реставраторашо шоалагІа бахари юкъедоалдаь картинаш. 1966 шера доккха де а деш хий тІадаьннача хана, искусства бІаьш йола произведенеш хІалан хилча, Флоренце хьайир реставрационни мастерской. Тахан 100 балхахо ва цун штате. Ала хала да «бокъонца тхо малаша художникаш да е лораш да, — йоах цар кулаалхочо Умберто Балдине. — Амма, ноакъадале я. оаха бечаа балха 90 процент хьалха реставраторашо даь гІалаташ тоадира беш ба».

Мастерскена чу шоллагІа яьи йоласиначча тІехьарча шовзткъа произведенена юкъе я Боттичелле «БІаьсти». Итт шера хьайижаб цунга хьажа уха нах цунна бІеха кизга тІадоалаш сиина а хетадуш. Анализо хьахьекхад, полотно бос мора хилира бахьан XIX-ча бІаьшерe цунна лак хьекха хиина хилар долга. ХІаьта хІаил из нордуи дІабаьинаб цунна тІера. Эффект нах цецбоалаш хилар, дуккхача искусство дика йовзараша хетаделар реставраторашо картинана шоий ІаьдалагІа кхы басир хьекхад аьнна.

— Реставратороша дечи балхаша, — йоах американски искусствоведа Элен Вьттерсона, — цкъаза хьалха цхьан хана ваьхача цу е кхыча художникаш воашта хеташ хиипараш, уйлаш хувшийта тарлу вайга. — Боттичеллех дийцича, цун полотнан простанствени кІоаргал хІама хьахьокхара низ вайна хийттачул а боккхагІа болаш хиинад.

(АПН).

МЕХИКОНА ЙОЛА «БАЬЦЦАРА ПХЕХКАШ»

Дунен тІарча эггара йоаккхагІа йолча городех цаІ я Мехико. 15 миллион сагага кхоач тахан цу чу баха нах. 2000-гІа шу тІанхоачаш, ООН специалисташа лерхІачоах, 31 миллионага кхоачаргба уж.

ХІанзе а чІоагІа ІаткъаІш да Мексика столицана кховчам боллаш мелаш дола хий цахилар, общественни транспорт нъе хилар, автомобильни пробкаш уттар, атмосфера бІеха килар. Мехикорча феца садахар хІара денна шишша пачка сигареташ узара нийса да сага, йоах лораша. Из хургдий хьогІа астмахи бронхитахи цамогаш бола нах укхаза дикка алсамбоалара бахьан?

Самолетаца цу городо кхаьчача хана, Іочухьежкаш туристашта эггара хьалха бІаргагуш дола хІама да ІомагІа бос бола морхаш. ХІара денна урагІа йода укхаза атмосфере 6 тонн урзи газ. 1979 шера дена 80 процент лохденнад цу районе пхийтта километрагара кхаьнега кхачалца гаьнара хІама гор.

1979 шера тІайнар йиаьхача ханна лаьрхІа йола древни город цу балех якхара программа. Йоьхха моттиг ловц цу тІа, масала, столицана гонахьа «баьццара оага» биллара. 2000-гІа шу тІанхоачаш дІайогІа еза 110 миллион га, царех хургья города пхехкаш».

(АПН).

СУПЕРМЕН ХИЛА БАШХА АТТА ДАЦ...

Массехи шу хьалха малхбузехьарча мехкашна боккхача кассови толамца чакхдаьлар «Супермен» яхаш хиина американски боевик. Из наха мел дега чу дижадар хьахьокх шиих деьннача кхамел долча тамашийна хІамел сонгІа ткъамаш долаш санна сигала гІолла лела а йиш йолаш хиннача цун кертерча турпала мутахьа хиинарш цунна тара хила лІертараш хилар хІаца а кІезиглуш цахиларо.

Царех цхьанне, 31 шу даьннача англичанина Дейв Уэбба ийшй из фильм дІаяздаь йола видеокассета, хІаьта дукхагІа эшашагІа долцаш, вІаштта 27-зза из кхоста а ий. Дукхдезадена картина тІехьхьара кхосталарагІа доккха зулам даьлар. Іовижачул тІехьагІа гІанахьа шийх шиі нумир хиина вийнав Уэбба, тІаккха ура а ийнкха, кхы бІаргаш хьа ца лоьхаш кора дІатІа а ведда... «ткъамаша гІеттан».

Хьакхийттав керда хиина «супермен», кхетадеш долча бесса, лаьтта. Пхала шоллагІча этажа тІа я цун квартира, цудухьа дийна висав Уэбби. «алахо» пІендараш кагдари, кІелига кхера валари мара кхы хІама ца деш.

(АПН).

ЭГГАРА ПІАЬХАГІА ЙОЛА ЦІИ

Шиі 30 шу даьннача тІехьагІа цІи хупца дагадехад американца А. Эванса. ЧоагІа дукха еза цунна гречески музыка. хІаьта из шиі на хоза хеташ хІамах шиі цІи е а вениав — Кеартсо хадживадиракасимипулос «Ксар» — къоначи гречески композитора Ставроса Закархоса сийна. «Тсо» — композиторагара Миниса Теодоракисагара. «Хадьи» — къаьнах болча композиторех цхьанегара Манос Хаджидакисагара. «Мадура» — дагаухийт цунна шиі даьи наьнеи метта дІаэтто Томен Тинеи Мадурос, «окас» — бера хана шиі хиина доттагІа Гарри Анднокас. «Зам» — композитора Георгу Замбате сийлар, хІаьта, «напулос» — композитор Крису Никопулос дагавохар. Деррига чоалхане дац.

Цхьабакъда шиі керда цІи дІаязъйит из вахча, Іаьдало кхыча тайпара лаьрхІад. Цо-м моллагІча ЭВМ царгаш кагьерг ма йий, аннад цунга 18-нел дукхагІа алап долиш цІи хилац е хила йиш а яц. Гречески музыка хозьеннар мелла гІийртача а шоаш яхачутІара даьинадац Іаьдалаш, цудухьа Кеартсохаджизамну яха цІи дІа а язъийта ваха войдар цун.

(АПН).

ТЕКХАРГАШ ДИЙХКАД

Нови Зеландерча аккхача хІамай списко тІа цІи лаьккха цхьаь цаІ текхарг корабоагІаргбац шоина. Цул сонгІа, мехка хьачуда йиш йоинаш законо чІоагІа дийхка да текхарагаш. Из закон тІанийнад ткъамаш доацача дуккхача оалхазарий, цу даькъе Нови Зеланде символ а хиина дІаэттача ниивй а фу ца хоидадийтар дукха. Цудухьа «Евеи из наІалт хиина ІаІжиь» яха фильм даккхара цІи хелача американски актрисана Бо Дерека пхи метр рептилия ийшача хана лаьрхІа рецени гІоаца йийлар правительства. «Нагахьа санна бІехал боде я, — аьлар премьер - министра Р. Малдуна, — цхьаь болаш кхабейна балар хургда цун».

(АПН).

Инде шиі лоІаме яьнна дегІаухьача шерашка дикка толамаш даьхад политически цхьаннеца шовлена йоаццаш экономически шиі лоІамагІа хилари чІоагІдеш. Дунен сообщества йиаза боккха йола, дунен халахьашта юкъерча ирене да доагІа сий деш йола член а хиина дІаэттай из.

СУРТА ТІА: Джавахарлал Неру Марг яха индийски столица центральничарь цхьа улица.

С. КАРМАЛИТО сурт.
ТАСС фотохроника.

Пхеньян. КНДР столице шерра даьржад наха чуІе цІеноиш хьалделга. ХІана теша а хала да американски агрессии йолча хана корейски хьисапе бомбаш етташ еррига город йохаь хиинай аьлча. Городе хьалъоттам латт яьй хепара дукха этажаш йола цІеноиш, тоалуш йоагІа Пхеньяна районаш. КНДР столице хІара шера кердача фусамашка баха хоаш итт эзарнел сонгІа бола дезал.

СУРТА ТІА: Пхеньяна цхьан районера керда хьалдаь гІираш.

ЦТА — ТАСС сурт.

«ЭКОНОМИЧЕСКИ ТІОМ ЮКЪАГІБУСАРГБА»

Дукха юкъ юкъе ца йолаш цхьан хана кхаьчар Бонне цІи ховм: цаІ Малхбузерен вож Малхбоалерен. Малхбулера, Брюсселера, беначи ховмо йоахар: европейски сообществай Комиссе председатела заместитель Хаферкамп США-ра юхакаьчав цига американски администраце викалаш «газ — турбаш» яхача баІала дукхалара санкцена юха яха а Малхбузен Европера США лоигІача болата импорта тІера протекционистски пошлина дІалакха а елаш хиларах уж тешабе гІортарах кхы хІама а ца хулаш. Хаферкамп кхыметтел США кердича начхахьалкхен секретара тІа а нІцавац. Малхбоалера, Ленинградера, беначча хоамо йоахар: малхбузегерманскии банковски консорциума викало советски арахьарча торгови финансови организацешцара переговораш толаме чакхъяьхай, «газ — турбаш» яхача баІолага хьежжа ФРГ-ера еча поставкашта финансировани ира хьакъехьарча соглашенена кулг а яздаь.

Уж ши хоам сов бе-бе хилар дувца эшаш а дац. Бокъонца бола тІом бе бедаш хул цар политически экономически гІулакхий плацдарма тІа шоай цхьонгІонхой «газоахари» йолча ВІашагІкхийттача Штаташца. Цу цхьан хана вІаши гІойле йолча тайпара цхьана гІуланхаш лелвдара принципашта дІахо а тешаме йолаш юс Вашингтоне «дерригача бохамий хьаст» бо яхаш ювцаш йола Советски Союз.

Ленинграде кулгаш яздаь соглашени чІоагІа къобалъеш тІайицар ФРГ хІама лелалучеи политически гІоадаршка. Из бакъдеш да газеташа ярдаькхха укх тайпара массехк къамаьл:

«Рур-нахрихтен» (Дортмунд): «Газ — турбаш» яхача советско-малхбузеевропейски баІадо дІахьалхашкхьа лоархІаме гІа баькхаб. Рейгана санкцешта маганзар из юкъагІа яккха, шоаш ленна лош малхбузенейропейцашка лохадайта гІийртабале а. Цхьабанъда, Рейгана ниа кхачаи из сендухьа лохаду хьахийтара дог тешадеш дола бахьанаш доаладе».

«Штутгартер цайтунг» (Штутгарт): «Банкротство йоахкача Советски Союза а ца хулаш, европейско-американски отношенешта хинна хилар гуш дола тешаш да вай».

«Нойе прессе» (Ганновер): «Цу соглашенена кулгаш язлар бахьан долаш дІахьалхашкахьа цхьоькха а гІа баькхаб «газ — турбаш» яхача контракто».

«Мангеймер морген» (Мангейм): «Шиі ханнахьен малхбулехьара новкъостал доацаш газопровод йилла кийча йолча Советски правительства хІанз лелабеча наькъо хьахьокх из мохк цІаккха а кхычарех тийша хІама доацаш хьабогІилга».

Шуи корреспондента къамаьл хилар ленинградски соглашенена юкъе хьинаре дакъа лаьцача, Малхбузен Германе эггара йоккхагІа йолча «Дойче банк» яхача банка правленеца. КепаІовлон отдела викало г-н Шмидта хьахкхайкадир. лоацца аьлча, ФРГ-ела бараш чІоагІа раьзза хиинаб соглашенена кулгаш язде. Цо аьлар.

— Банна кулгаалхоло г-на Кристиансе хьа ма кхайкадарра, оаха бакъдаьд, оахош дешача дешан кулгаш яздаь дехараштеи тхоаш тешаме долаш дусаш хилар. Шоана хоаш да, бакъдар аьлча американски эмбарго бахьан долаш хІаиз гІулакх чоалхиноча хьала тІа иттара. ХІаьта а, оаха тхоай оагІонгахьара де мел дезар ду контракт чакхъяьккхара. Кхеталеш да цунна дукхьала барааш а болаш хилар. Цхьабанъда, мелла общественностах дукхагІа бараш контракт лоархІамен эшашa аьнна хеташ ба.

«Дукхьала бараш» букъача хана соца къамаьл даьча дага хиинараш социалистически мехкашца цхьана экономически гІулакхаш лелаяра практика дукхха, хьалхагІа дена ца слаш хьайоагІа ФРГ белгалара кепайоаон органаш яр. Цхьабаьда, уж газеташ а хІанз баь ца дича дала США-и Малхбузен Европан хьаштраш бе-бе хилар. ХІаьта нагахьа санна ФРГ политически гІоазарашка хетарий хьакъехьа аьлча, «Форвертс» яхача социал-демократически газета оагІош тІа во хьахьекхалац уж СДПГ вонкхача дентела Эгон Бара: «Советски Союза дукхьалара экономически тІом юкъагІа бусаргба, хІана аьлча ВІашагІкхийттача Штатий дерригадоттагІий партнераш бухсоццача кхаьчача шоай хьашташ уж дукхала баха а ВІашагІкхийттача Штатий доккхий политически гІалаташ шоаш лерхІачоа зе а деш царга керда дахийта йиш а яц».

Малхбузен Европала дац США-с хьоабьча экономически тІема юкъе дакъа лаца. «Торгови тІемо», яздадар укх денношка «Штутгартер цайтунг» яхача газета, тІема кхерам совбоах. Цу тайпарча укзарча гІулакхатІехь шиі лоІамагІа Вашингтона гІо хьан дергда!

Лев БЕЗЫМЕНСКИЙ,
АПН соб. корр.

Бонн.

15 августа—Инде Республика шиі лоІамагІа хилар къайкадаь ди

Инди: 35 шера шиі лоІамагІа

15 августа Деле ЦІеча Форта флагштока тІара ткъаь пхийттазлагІа айлургья Инде пачхаьалкхен байракх. Цхьан хана укзара хиина сийлахь - боккхийча моголий крепость ткъаь пхийттазлагІа теш хургья 685 миллион дола индийски халкъ кхычарех тийша хІама доацаш шиі лоІаме хилар хьахкхайкадарца дувзаденна денача дезача ден.

Доккхий да хІара шера моцаллеи эпидемесхи миллионаш нах леш хиинача, лаьша санна къахьийтача а гІийла-миска вахар долаш хиинача. хІаьта тахан индийски хальчо спутникаш сигала ухийтачи, атома къайленаш гучайоахачо. Антарктиден Дунен океани тохнача мехка хиина хуцамаш.

ХІана укх сахьате дегІаьхача пачхаьалкхенел тІехьа я республика дукхача хІамашта бахача наьха хІара сага еих лоархІаш къаман налоги продукт хилара, электроэнергех пайда эцара, болатах пайда эцара, кулгаш на хІара я дукха къахьега дешш хул, хьабе бахь боацаш нах ба.

— ХІаьта а шиі лоІамагІа йолаш даьхача шерашка хиина процесс ІаІамате йоккха я. Бахача наьха вахара боарамен мохк экономически дегІаахарен хьокхамашта хІана юкъедолхарех цхьаккха хІама миса дар 35 шу хьалха, — Соца къамаьл деш вар — британски колониализатораша дукхьала хиинача къаман - кортамукъален болама доакъашхо. Іаламахо, Индийски къаман конгресс (И) яхача доал деча парте воаккха деятель Н. Г. Ранга.

«Пятилетка» яха деш советски сага а санна дика долаш да индийна 1951 шера дена толаме кхоачашъяь Инде къаман бечах дегІабоалабара пхе шера планаш. Из бахьан долаш арІанарча VI пятилеткаш шоллагІча шера итоги еш. Инде премьер-министра Индира Ганди йиш хилар лаьрхІачунга — кертерча коргбоахамен промышленни продукцена ше ІаІаш барга мохк бІубенна бедала белгалдаьккха.

Карьра шу «свсарлен» шу да аьнна хьахкхайкадаьд Инде. [illegible] Іаьш [illegible] йоцаш мохк [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

вІашдухьлеанаш бекъабенна бахилгеи, сепаратистски тенденцеш дІааха.

ЦІех хьалхашка оттадаь декхараш чоалхаме халар кхета а деш, индийски правительства мехка халкъа боахам дегІабоалабара пхе шера планашца цхьана «къоркъера лерхІараш уттаду.

Инде доттагІаша [illegible] хинна [illegible] [illegible] [illegible] тІема хІама дощца [illegible] политика [illegible] [illegible] хьадара [illegible] Индийски океан [illegible] [illegible] Инда дукхала [illegible] [illegible] [illegible] гуш хилар. Цу [illegible] [illegible] премьер - министра [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] АПН соб. корр.

[illegible]

«СЕРДАЛО» ГАЗЕТ ДЕШАРАШКА!

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ! ДІалоладеннад 1983 шера газеташтеи журналаштеи язлуága.

КПСС XXVI съезда исторически решенеш кхочашъеш советски наха лоаттабу къовсам шерра дІабоплийтар лерхІ тха газето шин керттера деккар.

Газет дешарашка оаха дувцарда республика промышленни предприятеш, гІишлошъеча, транспорта болхлоша цхьайтталагІча пятилетка кхоалагІча шера тІаййцача социалистически деккарех а уж кхочаш миштаду а.

«Кхачан программа кхочашъяр — дерригача халкъа гІулакх» яхаш я КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленум хинначул тІехьагІа оаха хьайийлла рубрика. Цунна кІал оаш ешаргья вай республика къахьегамхоша из программа кхочашъяра юкъехьоча далькъах дувцаш йола материалаш.

Хьалха а санна газето кепасттаргья партийни балха опытах йола материалаш, дукха моттиг дІалоацаргья советски вахара хьисап дувцаш, республика къахьегамхой интернациональни, патриотически, атеистически уйла йолаш хьалкхебара проблемаша. Газето дІахьоргья «Саг шин кхела да ва», «Къаьнарча, зенерча гІулакхашца — къовсам», «Интернационалисташ хьалкхебе», «ДоттагІалах даьнна беркат» яха а кхыйола а рубрикаш.

Культура, искусства балхахоша, яздархоша къамаьлаш дергда газета оагІонаш тІа. Оаха газета тІа поахарьа пар язъяь произведенеш.

Газета тІа шоана корайоагІаргья дикагІча болхлоех, колхозхоех, интеллигенци викалех йола очеркаш, зарисовкаш, пар сурташ.

Редакци лерхІ тІадоагІача шера юрташкарча вахарах, цига бахача наьха культурно-бытовой а коммунальни а хьашташ кхочашдарах дукхагІа язде.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ! 1983 шера «Сердало» газета хьалхара номер араяьнна 60 шу дуз. Цу шерашка а санна коллективни пропагандист а, агитатор а, организатор а долаш дІахо гІоргда газет. Язде тхога малагІа материалаш газета тІа хилча бакъахьа хетт шоана, шоана хетачох малагІа дешаш да тха теркам кІезига тІабоадаш а шоана хьоахадича бакъахьа хеташ а.

Шун письмошка хьежаш да тхо, деза новкъостий!

«СЕРДАЛО» ГАЗЕТА РЕДКОЛЛЕГИ.

Тахан — физкультурника Ди

Колорадо - Спрингс яхача къулбассда американски городе чакхъяьннача кагирхошта юкъе лаьрхача классически шин лоІамагІеи кІалтохаргагІа латара дерригачи дунен яхьашка даькъа лоацаш хиннача грозненцех шиъ коталоаш о яьха шьедестала лакхерча лагІа тІа баьлар.

Уж бар, шин дар мо 75 килограмм лоал долча дунен борецашиа къовсаенна Королев Валерийи 100 килограмм лоал долча спортсменашта юкъе чІоагІагІа хиния Мутошвили Александри.

Уж шаккхе а спортсмен барайтта шу даьнна ва, цар тренераш ба «Труд» яхача ДСО областной совета секци тренер Козырь Александри «Спартак» яхача ДСО Нохч - ГІалгІай рессовета тренер, СССР заслуженни тренер Багаев Дэгии.

Самардийнахьа вай мехкахой цІакхавчаб. Царна духьалбаха хилар профсоюзни, комсомольски, спортивни общественни викалаш. Толамашца уж даьнъала а бупппи къамаьл дир ВЛКСМ областной комитета секретара В. Калугина.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) А. Козырь, В. Королев, А. Мутошвили, Д. Багаев.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

№ 4 йолча Грозненски юкъерча профессионально-технически училище 1982—1983 дешара шера дешархой деша дІачуэцаш дІахой.

Укх профессех:

1. Мехкадьттеи гази бовккхача скважинашта эксплуатационни разведочни бурув теаача бурильщика гІоача, электросварщика болх бе а хоарддаш.

Дешара ха — 1—3 шу.

2. Буровойшта гІулакх деш йола электромонтер.

Дешара ха — 3 шу.

3. Электрогазосварщик.

Дешара ха — 3 шу.

4. Слесарь-авторемонтник.

Дешара ха — 1—3 шу.

5. Химически анализ лаборант (мехкарий).

Дешара ха — 3 шу.

Училище деша дІаэц 8—10 класс чакхъяьнна кагий нахи мехкарийи, эскарера дІабаьккха бІухой.

Училище кийчъю «Грознефть» объединенена кадраш. Деша баьгІача хана дешархой ІалашІбу мах боацаш обмундированенца, кхачанца, учебникашца, общежитенца. Производственни практика йолча хана дешархошта шоай специальностагІа доагІача юкъарча алапех 33—50 процент яхка кара дІател. Училище деша вагІаш яьккха ха къахьегама стажана дІалоархІ.

Училища кхо курс чакхъяьннача а вистебоалаш дІалуш йола экзаменаш толаже дІаенна а болча натирхошта юкъера образовани яккхарах долеи профессегІа разряд енна долеи диплом дІалу.

Занятеш дІайоладу 1982 шера 1 сентябре.

Хьамсара доттагІий! Тха училище деша духа!

Из чакхъяьнначул тІехьагІа оашош хержача специальностагІа йоккха говзал йола болхлой хургда шоах, хІаьта юкъера образовани а хургья шун.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьски район, 12 участок, автобусаш № 13, 24, 25, трамвай № 5, «12 участок» яхача уж соцача кІаччалца.

(Пистедоалар. Долалур №№ 95, 96 йолча «Сердало» газета тІа).

Базара дикка ше юстара кьовча шийна тІехьа саг ца воагІалга кхетадир Сардала. Меттахьа воацача сага санна уллуча да тІех мел воалир шийга хьахьежаро са метта зайтадар цун. ЦІаьхха цІеш доакха ерзан шалта шин бе йоалландаь нах шийга хьежилга кхетадир цо. Юстара а ваьнна наха гурговоацача юкъа - шоаза мукхарга кхачча́лца шалта лаьттах ахийта цунах доакха шийн дІадаьккар цо.

Ше Іаьдала лараабхара кхерам дІабаларах тишачи мара ше даьчун уйла е дага а доханзар Сардала. Дийза даргдоацар кхоачашдаьчоа хулаш бола салоІам хилар цунна эггара хьалха. Мишта хидацар из, хІана а бІаргаш-та хьалхашка латтар цунна ше шалта техача шийна еттара сурт. «Къахетам боацаш саг вар, даьла моастагІа, — гІадъухар Сардал. — Іовжала а къахетам ца беш еттацарий. Массадар кІалдихьа дар хІана ва а века мерий кІал хьоттар ше сога кхаъа баккха веча санна вела а къежаш».

Ше мишта вода а ца ховш города йисте бахаш болча Маккий гаьнара гаргала нах болча вахар из. Дина тІаийдар из укхаза, котамаш а йоаяь дика хьетийтар. Ше ледадечох а, ше сага шалта еттарах а цхьаннха хІама [illegible] цо фусамдаьшка, воІаца Мухарбикаца гІулакх долаш бенавар ше аьлар.

Кхыметтел говрех, фургонах ше валар а новкъа хетадар Сардала. Бенхам барах цун дега хиннача тоамага хьежача вІ[illegible] дош доа[illegible]ар дар из. Цул совгІа ІаьдаІа мара ца воалаш кисара пхьа даьла къахетам бар. Д[illegible] хоастам ба деррига ди[illegible] дІаниеддолар Цу Іаьдала га [illegible] уж [illegible].

Перєяица баь мах а бовзза балаш. Цхьа ха я[illegible] укхо базара юкъе Іодазийта шийн дицд[illegible] [illegible] гаргааьц. Кхир - ши кхирь [illegible] цхьанкена дага[illegible] [illegible]

[illegible]

цаш укх даьла наІалт хиннача моттигера араваларах даьла духьа сагІа лургда-кх из. — эгІазие городагахь юха кулг а лостадаь доккха садаьккхар Сардала.

Ца кхеташ пІаьхха бІарахьежар цунна эІамга саг.

— Фу хьовзам хила беза укхаза. Со-м цецавац укхалара цІаккха хьовзам хинна... Вешта сагІа далар-м хІара бусалба деккар да. — гуш дар хана къона вале а эІамга саг дина гІулакхах дина кхеташ хилар.

Из къамаьл дукха дІаьх ца де дагадехадар Сардала, хІаьта а ца аьлча Іебаланзар из.

— Сон дар дІаоал, хьоал, дІатох, тьатох, — ше яхачох цунна фу [illegible]ттар хьажа воалаш санна цунгахьа дІахье[illegible]ар Сар[illegible]. — Кхыметтел тохаш моттиг нийслу... Бусалба нах кІезига болаш моттиг я ер, — ала керттера дар шийна корадича санна раьза волаш велакъежар Сардал. — Бусалба ди доал деш болча цІаккха а чІоагІа низам хича хул.

— Цудухьа-м хургдий те из. Эрга нах ба городе бахараш, цул совгІа араьнара нах дукха тІалатт... Тахан а цхьан гІадгІачо эрсечов [illegible] техар яхаш дувцар бадар тІа, Іовдалал я их, ше ма ярра Іовдалал, — цунна эІамига саг чІоагІа раьза ца хилар кхетадеш дар тІехьара цо аьннача дешашца.

Во хетийтар Сардала цо аьннача. Из къамаьл ше доладаь [illegible] кхьлар из.

— ТІаккха малан хаприй шалта техар? — сиха хаьттар Сардала.

— Малаь ховш дацар. ведда [illegible]. Цхьа кегар а бинна [illegible] санна вадалга во ча наьан Іаьдал да. Хьаьналча назак тешам боабу [illegible]

[illegible]

— Дала ше раьза вар дергда цунах-м, — кхы цу къамаьлаца шин сакъердам боашалга хайтар цо. — Вахача метте ца нийслуш фу дус, шалта а тох, топ а тох.

Духьала цхьаккха хІама алалзар покхо. Ца а вацар цунах сакъердалуш.

ЭІамига саг вахача юрта ераш кхаьчача малхаламаза ха маря яцар. Унхазара гІадж кхоссал юкъ мара яцар Сардала баха везача. Дагахьа раьза пар из хьовзам боацаш шийн ханнахьа цІакхоачаш.

— Сона чувоагІаргвий хьо? — говр юхаззар эІамигача сага. — Аз хьоашал дергда хьона.

— Баркал. СихагІа цІакхачар гІойле йолаш да са гІулакх, — ворда тІера Іокхоссавелар Сардал. Хьанав, малая хатта веннавар из эІамигача сагага, бакъда, ше а воазийта везалга дага а деха ца хоатташ Іийра. Ше тахан БуротІа хилар ма моггга кІезигагІча наха хайча гІойле хетар цунна. Цхьа даьла диках укхаша уллув БуротІа дулх дохкаш хинначунцара а къаьстар уж вІашийца бовзаш.

Шийна тІакхача цхьаккха бохам бергбола хІама доацаш санна сапаргІата хийтар Сардала уллувра шо цІа дайча. Сево доах а ца ховш дега гІадалгаш доахаш санна хетар, ше къонвелча санна майбеннабар дувла ког. Далла хоастам бир цо дагахь маьрша ше цІакхоачавара. ХІанз кхера везаш цхьаннха хІама ца хиларах тийшавар из.

Иоа чуваьлчи эггара хьалха цун бІаргкхийтар Асхьабах. Цуннара ши саг новзаш вацар, царех цаІ милице формо юкхаш вар. Юхавала, [illegible]

[illegible]

— Сардал лаьттар гІоттаще цун аьтта пхьарс хьалаьцар бий техача милице болхлочо. МоарлагІаца из дІаьльцача санна хетаделар цунна.

— Тхоца БуротІа юхава везаргва хьа, — аьлар цун пхьарс бе боаллачо цунна бІара а хьожаш. Раьза воацаш дІахьежар цунга Сардал.

— Са лоІаме мичад из, ца веча оаш бутарг мичап. Вешта шо малашн фийи оаш фу ахи ховш-м вап со. — цхьаккха хІама тІа ца лаца лаьрхІар Сардала.

Безаме долцаш велавелар милице болхло.

— Из цига къоастадергда вай. Сесагага дІаала хІама дий хьа.

Ханахьа кхы гург мичад сона ер ков аьлча санна дІахьа хьежар Сардал. ЦІаьхха кхоаленна кІал фургонах дІа а ястанза латтача шин шин гокрах бІаргкхийтар цун. Шийла хий тІадеттача санна хетаделар Сардала. Кхетадир цо гобраша шин лер ена хилар.

— Іумарбик мичав? — дІакхайкар из бІаргех йовлакх а хьекхаш латтача Маккийга.

Іумарбик вадар а жа дІадигар а дІадувца дагадехадар Маккийна, бакъда, Маца шийгарча бохама тІа цхьаькха а бохам кхетилга мара Сардала хила хІама мичад цунах аьлча санна ца ала лаьрхІар цо.

— Сона-м хац, — аьлар Маккас цхьа юкъ яьннача гІолла.

— Хьона ховргдац... Е на а ховргдац, е кхы а ховргдац, — кер чу мел Іайна дорхил араяккха ноаллаш санна эгІазие кулг лостадир цо. — Со лаьцалга дІаалалахь цунга.

— ХІана мо деле дукха ха дІаале хьона тІехьалоагІаргва Іумарбик а, — йистхилар цунга Асхьаб.

Шийбаь аьшкал Іеттача санна хетийтар цунна Асхьаба дешаша. Сон эгІазваха корта хьувлар, муньа кулг шалта беттага кховдадир цо. [illegible]

[illegible]

АЛХХА КОТАЛО ЯККХА ЛОВШ

Спорт, из денал долчар, полам чІоагІа болчар, уназцІено езачар гІулакх да. Из дерригга а да № 14 йолча Грознерча юкъерча школа специализированни йола 5 «д» класс котаlонашна кхувлар. Кхаь шера «Садко» яхача бассейна тренера Муравицкая Лариса Федоровнас кулгал а деш цахаддаш ьыча тренировкаша дикка лер йитай берий спортивни вахаре. Эггара хьалхара цар бІаьтокхаме яхьаш хилар соахка городе Новгороде. «Олимпийски дегаондало» яхача цу яхьашка даькъа лоацаш вай республикерча специализированни классо командни къовсамашка хьалхара моттиг яьккхар.

ХІаьта шоай гІулакх дезаш а тІатеІІа къахьегаш а хиларах къонача спортсменаша дикка толамаш доах укх шера а. РСФСР хьалхе яккхарах йолча яхьашка Чебоксары яхача городе даькъа лоацаш хилар Грознерa къона нок дераш. Цига даькъа лоацаш хилар вай мехка тайп-тайпарча городашкара тхьаь вурийтта команда. Яхьаш дІаяхьар олимпийски программах тарадерзадеь дар, хІаьта цунца дувзаденна кІезига халонаш а нийслацар. Укхаза а аьттув хьежаш бар вай мехкахошка, тхьаь вурийтта команда юкъе хьалхара моттиг йоаккх цар. ХІаьта командни къовсамашка хьалхара моттиг яьккха а ца Іеш, цхьаболча нек дераша призовой моттигаш йоах къаьст-къаьста болча спортсменашта юкъе многоборьех яьржача яхьашка а. Цу къовсамашка шоллагІа моттиг яьккхай Шайко Игорa, кхоалагІа моттиг яьккхай Дубинин Васас, йиълагІа моттиг — Шаповаленко Валерe. Цул совгІа цу бераша хьалхара моттигаш яхай бІаь метр хи чу нек дарах.

Къаьстта белгалдаккха доггдоагІа Блюшберг Лена дикагІа нек деча итт спортсмена юкъейизьа хилар.

ХІанз специализированни класса спортсменаш кийчлуш ба нек дарах кагиркошта юкъе хургйолча мехка яхьашка. Аьхан хана, каникулех а тІатеІІа тренировкаш чакхйоазаш ба уж. Из да хургйолча яхьашка а алха толам баккха ловш хилар.

Р. ДУДНИКОВА.

ТОП КХОССАР

Город Краснодаре чакхъяьннай кагирхошта юкъера нийсагІа топ кхоссарах къулбехьен Россе хьалхе яккхарах йола яхьаш. Цига даькъа лоацаш хилар тайп-тайпарча городашкара 80 спортсмен.

Командни яхьашка цун доакъашхой топ дикагІа кхоссаш хиларах хьалхара моттиг, дІаслар Ростовски областерча спортсмений команда, шоллагІа моттиг Белградски областерча топ кхувсараша яьккхар, кхоалагІча метте хилар краснодарцаш. Шитта цу яхьашка даькъа лоацаш яр вай мехкахой. Грознера команда, из йиълагІа моттиг а яьккха цІаера.

Цул совгІа грозненцаша толамаш даьхад къаьст-къаьстача спортсменашта юкъе яьржача яхьашка а. Царех ба бронза медалаш яьха Долгачев Юрий, Горбань Маргарита. Цар шинне а даькъа лоацаргда 28 августа дена 3 сентибре кхаччалца Москве хургйолча топ кхоссарах РСФСР хьалхе яккхарах йолча финальни яхьашка.

САЛОІАЧА ДЕНОШКА

С. М. Кирова цІерагІа культурай салаІарен парк. Физкультурника Еррига союзни Ди 11.00. Болх беш я аттракционаш 9.00 — 11.00. Спортивни яхьаш 10.00, 14.00. «Унахцlена хила белам бале дегІ хьалдеш хила» яха радиоконцерт 10.00. Халкхарий майда. «Са[illegible] Унахцlено — общества руз[illegible]» яха устни журнал. 20.30. «Олимпиада» яха кинофестиваль.

В. И. Ленина цІерагІа культура Дворец. 14.00. Читальни зал «Ленин. Маша[illegible] Социализм» яха книжкай выставки хьалхашка ен йола беседа. 17.00. [illegible] радиолектори [illegible] 19.00. Халкхарий зал. Болх беш я «ШашагІовхетар» яха дискоклуб. 20.00. Баьццара театр «Доалол ара[illegible]» яха [illegible] кино хьоахар. «Догlа [illegible]» яха фильм.

Химикаи культура Дворец. 11.00. Из [illegible] 17.00. «Тха [illegible]» яха радио[illegible] 19.00. Советски [illegible].

«[illegible]» завода культура ЦІа. [illegible] беш я «Фонограф» яха дискоклуб.

«Оргтехника» объединени культура ЦІа. 10.00. Болх беш я бераштa тайп-тайпара гІулакхаш Іомаду «Малх» яха берий клуб.

15 август

С. М. Кирова цІерагІа культурай салаІарен парк. СССР Фетарча флота Ди 9.00. Болх беш я аттракционаш 10.00, 14.00. «Цхьа уйла и [illegible] — [illegible]» яха радиоконцерт. 15.00. «Тахан СССР фетарча флота ди да» яха радиобеседа. 17.00. Халкхарий майда. «Родина» совхоза художественни самодеятельноста концерт. 20.30. «Олимпиада» яха кинофестиваль.

В. И. Ленина цІерагІа культура Дворец. 11.00. Кинотеатр. Болх беш я «Фильми [illegible]» яха киноклуб. «[illegible]» яха фильм хьоахар. 14.00. Читальни зал. [illegible] выставка обзор. 16.00. «Халкъа гІулакх бахьан къовсам лоаттадеш» — радиолектори. «[illegible]» Григорий [illegible] яха лекци. 19.00. Болх беш я «ШашагІовхетар» яха дискоклуб. 20.00. «Мукъача республикай бархІ [illegible]» яха кинолектори.

Редактор [illegible]

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 АВГУСТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаа».

8.45 — Документальни фильмай программа.

[illegible]

РАДИО

14 АВГУСТ

[illegible]

МЕТЕОСВОДКА

[illegible]

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, [illegible] ул. 92. [illegible]

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-87, заместителя редактора — 2-85-07, ответственного секретаря — [illegible] [illegible]

«Грозненский рабочий» издательствон типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92.